รูปแบบการนิเทศแบบผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนา สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทย

A supervisory style that combines the concepts of Amicable and Dialogue for students practicing teaching professional experience in Thai language

ทรงฤทธิ์ ฉิมโหมด[1] / ทนงศ์ จันทะมาศย์[2]/ พวงเพ็ญ สว่างใจ[3] /อุบลวรรณ สวนมาลี[4]

Songrid Chimmode[1] / Thanong Chanthamat[2]/ Phuangpen Sawangjai[3]/ Ubolwan Suanmalee[4]

[1,2,3,4]สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

[1,2,3,4]Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author E-mail: songrid.chi@mail.pbru.ac.th, phuangpen.saw@mail.pbru.ac.th, thanong.cha@mail.pbru.ac.th, ubolwan.sua@mail.pbru.ac.th

(Received: May 16, 2024; Revised: November 5, 2024.; Accepted: June 27, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการดำเนินการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอและศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนา รวมทั้งแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ปีการศึกษา 2566 เป็นการศึกษาตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้ศึกษาซึ่งเป็นอาจารย์นิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและนักเรียน กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาษาไทย ซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ชั้นปีที่ 4 จำนวน 14 คน โดยการสัมภาษณ์รายบุคคลและการสัมภาษณ์แบบกลุ่มสนทนา การสำรวจวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม รูปแบบการนิเทศแบบผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทย สรุปเป็นรูปแบบการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาไทย ประจำปีการศึกษา 2566 มี 2 ช่วง รวม 6 ขั้นตอน สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มี 2 แนวทาง แนวทางที่ 1 เป็นการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย และแนวทางที่ 2 คือการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน

วิเคราะห์ ตีความเรื่องที่อ่าน รูปแบบการนิเทศดังกล่าวช่วยให้นักศึกษามีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทย กัลยาณมิตร สุนทรียสนทนา

Abstract

The objective of this study was to study and present the results of using a supervision model integrating the concepts of Kalyanamitta and Dialogue, and the Thai language learning management guidelines for Thai language student teachers in the academic year 2023. This study was based on qualitative research guidelines in terms of participatory action research between the researchers as supervisors, school administrators, mentor teachers, student teachers, and students. The target group was 14 Thai language student teachers who were 4th-year students of the Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University. Instruments used in this study were individual and focus group interviews, including document analysis and participatory observation. The research results revealed that the supervision model integrating the concepts of Kalyanamitta and Dialogue for Thai language student teachers in academic year 2023 had 2 periods, totaling 6 steps. For guidelines on organizing Thai language learning for student teachers, there were two approaches. The first approach was organizing learning in the Thai language subject, and the second was organizing learning to develop analytical reading and interpreting skills. This form of supervision promoted students' confidence in teaching the Thai language subject effectively.

Keywords: Supervision of Thai Language Student Teachers, Kalyanamitta, Dialogue

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี กำหนดให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 1 ปี ในชั้นปีที่ 4 สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย รหัส 64 (เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2564) ขณะที่ศึกษาในชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 เรียนด้วยระบบออนไลน์เต็มรูปแบบในช่วงแรกและเรียนแบบผสมผสาน (แบบออนไลน์และแบบเข้าชั้นเรียน) ในช่วงหลัง เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งมีผลกับการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นอย่างมาก

แม้ว่าทางหลักสูตรฯ จะปรับรูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์และพยายามให้นักศึกษาได้รับความรู้ ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยแล้วก็ตาม แต่ด้วยข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์ดังกล่าวยังคงส่งผลให้นักศึกษามีความกังวล ไม่มั่นใจเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังที่นักศึกษาได้มีโอกาสสอนในชั้นเรียน 3 ครั้งระหว่างการสังเกตการสอนครั้งที่ 3 คณะครูอาจารย์ในสาขาวิชาที่นิเทศนักศึกษาดังกล่าวพบว่านักศึกษายังไม่สามารถจัดการชั้นเรียนได้เนื่องจากขาดความมั่นใจ ไม่แน่ใจว่าควรวางตัวอย่างไร เป็นต้น

ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้นักศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย รหัส 64 เมื่อเข้าสู่ชั้นปีที่ 4 ที่ต้องออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นเวลา 1 ปีการศึกษา นักศึกษาให้ข้อมูลตรงกันว่ามีภาวะเครียด มีความกังวลเกี่ยวกับการสอนนักเรียนในชั้นเรียนและกังวลกับการปรับตัวในสถานศึกษา จากการสัมภาษณ์นักศึกษาสรุปได้ว่านักศึกษามีความกังวลแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านแรก กังวลเกี่ยวกับคุณภาพการสอนของตนเอง ด้านที่ 2 คือ กังวลเกี่ยวกับการวางตัว การพูดคุย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์นิเทศก์ บุคลากรในสถานศึกษาที่ไปฝึกสอน ทั้งผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์พี่เลี้ยง และอาจารย์ท่านอื่น ๆ ในหมวดภาษาไทย

อาจารย์ในสาขาวิชาฯ เห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงจัดประชุมร่วมกันศึกษาวิธีการเพื่อช่วยเหลือนักศึกษา แนวคิดหนึ่งที่คณะครูสาขาวิชาภาษาไทยเห็นว่าเป็นประโยชน์และสามารถช่วยแก้ปัญหาให้กับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้คือ การใช้แนวคิดการนิเทศแบบกัลยาณมิตรมาเป็นแนวคิดในการนิเทศจะช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนรับทราบปัญหาที่แท้จริงในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการสอนของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีกับการนิเทศการสอน ดังแนวคิดของการนิเทศแบบกัลยาณมิตรที่ว่า “ไม่ควรกลัวการประเมิน ควรให้ข้อเท็จจริงในการประเมิน” (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561: 5) ทั้งยังเกิดผลกับผู้เรียนที่เรียนรู้กับนักศึกษาฝึกสอน เพราะวัตถุประสงค์หลักของการนิเทศแบบกัลยาณมิตรคือ “เพื่อปรับการเรียนและเปลี่ยนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพให้เป็นคนดี คนเก่ง และสนุกกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต” (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561: 5) ประกอบกับแนวคิดสุนทรียสนทนา ดังที่ มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร กล่าวถึงกระบวนการสุนทรียสนทนาว่า “...เป็นการพัฒนาทักษะในวิธีการเรียนรู้ของบุคคล สร้างสรรค์กระบวนการคิดเชิงองค์รวม...” และ “...ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เต็มไปด้วยความสับสน ซับซ้อน และเรื้อรังได้อย่างมีประสิทธิผล” (มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร, 2552: 10) ซึ่งแนวคิดทั้ง 2 แนวคิดเป็นแนวคิดที่ทางคณาจารย์ที่รับผิดชอบนิเทศนักศึกษาใช้เป็นแนวคิดหลักในการนิเทศนักศึกษาอยู่ก่อนแล้ว หากแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากไม่มีการนำแนวคิดทั้งสองมาบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม และอาจารย์นิเทศก์แต่ละท่านปฏิบัติตามแนวทางของตน การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการนำแนวคิดดังกล่าวมาผสมผสานกันและคณาจารย์ศึกษาร่วมกันเพื่อให้มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้น

ดังที่กล่าวมาข้างต้นคณาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จึงร่วมกันศึกษาทั้งการกำหนดรูปแบบและศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทย ปีการศึกษา 2566

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อนำเสนอรูปแบบการนิเทศแบบผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทย ปีการศึกษา 2566

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทย ปีการศึกษา 2566

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาคือ ดำเนินการกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ชั้นปีที่ 4 และฝึกสอนโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ปีการศึกษา 2566

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ระหว่างผู้ศึกษาซึ่งเป็นอาจารย์นิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยง นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและนักเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาษาไทย ซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ชั้นปีที่ 4 จำนวน 14 คน

2. เครื่องมือ การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีดังนี้

2.1 ศึกษาแนวคิดกัลยาณมิตร[1] และแนวคิดสุนทรียสนทนา[2] งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง[3] และสำรวจวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ การบันทึกการสอนของนักศึกษาฯ การบันทึกคะแนนนักเรียน ผลงานนักเรียน

---

[1] แนวคิดกัลยาณมิตรเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลและการนิเทศ โดยการประเมินแบบกัลยาณมิตร (Amicable assessment) เป็นปรัชญาและแนวปฏิบัติการประเมินแนวใหม่ในการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นการคิดริเริ่มเมื่อพ.ศ.2546 โดยการนำหลักกัลยาณมิตรมาเป็นหลักในการประเมิน โดยการประเมินแบบกัลยาณมิตร ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน (ราชบัณฑิตยสภา, 2561: 3-4)

[2] สุนทรียสนทนา (Dialogue) เป็น “แนวคิดในการจัดกิจกรรมทางการสื่อสารโดยใช้บทสนทนาในการเจรจาโต้ตอบเชื่อมคำผ่านกลุ่มคนหรือชุมชนในรูปแบบของการกระทำเพื่อระดมความคิดพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการเริ่มต้นบทสนทนาทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการสื่อสารที่มีความเป็นอิสระแบ่งปันความคิดความเข้าใจกัน...” (Bohm, et al., 1991; ศรีเทียน ตรีศิริรัตน์, 2557 อ้างถึงใน รติกร เพมบริดจ์, 2561: 34-35; มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร, 2552) เสนอหลักการของสุนทรียสนทนาไว้ 3 ขั้นตอน

[3] ที่ผ่านมามีการใช้แนวคิดกัลยาณมิตรอย่างต่อเนื่อง มีงานวิจัย เช่น “การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดการชี้แนะร่วมด้วยแนวคิดกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบเรียนรู้ร่วมกันด้วยการสืบสอบ 4Ex2 สำหรับครูคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” ของ สุภาภรณ์ ใจสุข (2563)

2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเพื่อทราบสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทยของแต่ละโรงเรียน ทั้งการสัมภาษณ์รายบุคคลและการสัมภาษณ์แบบกลุ่มสนทนา (Focus Group Interview) 2) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ทั้งที่เป็นกิจกรรมการประชุมของอาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาที่ใช้แนวคิดสุนทรียสนทนา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาษาไทย

2.3 การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยนำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ 3 ท่าน ดังนี้ 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนีย์ญา กลิ่นน้ำหอม ประธานหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย 2) ดร.ดวงใจ บุญยะภาส ผู้อำนวยการสถาบันภาษาไทย สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลประเมินผลวิชาภาษาไทย และการนิเทศ การกำกับติดตามการสอนของครูภาษาไทย 3) นางสาวปวันรัตน์ สนธิสุวรรณ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทยและการนิเทศการสอนภาษาไทย[4]

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เริ่มจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2566 – 31 มีนาคม 2567 ดำเนินการตามขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล[5]และการวิเคราะห์

---

[4] แบบสัมภาษณ์ ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.86 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมได้ค่า IOC เท่ากับ 0.88 ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมีดังนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยมีความเห็นว่าเครื่องมือและแนวคิดดังกล่าวมีการแทรกรายละเอียดให้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยตรงตามธรรมชาติของการเรียนรู้วิชาภาษาไทยและเหมาะสมกับการสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย น่าจะเป็นประโยชน์และช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนสอนวิชาภาษาไทยให้กับนักเรียนในชั้นเรียนของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลภาษาไทยมีความเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวมีลักษณะที่น่าสนใจมาก ๆ คือการใช้แนวคิดกัลยาณมิตรซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าจะเหมาะสมกับบริบทของการพัฒนาการศึกษาในประเทศไทย ด้วยนิสัยของคนไทยที่คุ้นเคยกับการอยู่ร่วมกันแบบประณีประนอมกัน การเน้นย้ำข้อมูลด้านบวกจะช่วยให้นักศึกษาฝึกสอนมีกำลังใจและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองได้ และผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศครูวิชาภาษาไทยให้ความคิดเห็นว่าเครื่องมือที่ใช้มีความเหมาะสมและวิธีการที่นำเสนอมีจุดเด่นตรงที่มีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาได้อย่างแท้จริง

[5] ขั้นที่ 1 ประชุมคณาจารย์ในสาขาวิชาภาษาไทย มีอาจารย์เข้าร่วมศึกษาจำนวน 4 ท่าน เพื่อหาแนวทางและขั้นการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย ขั้นที่ 2 อาจารย์นิเทศก์อธิบายให้นักศึกษาฝึกสอนทราบเกี่ยวกับวิธีการและรูปแบบการนิเทศก์ซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดเพิ่มเติมจากระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อให้นักศึกษาสามารถเลือกรูปแบบการนิเทศได้ตามความสมัครใจ จากนักศึกษาที่อยู่ในการดูแลจำนวน 16 คน มีนักศึกษาที่สมัครใจให้ใช้รูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนา จำนวน 14 คน โดยนักศึกษาแสดงความคิดเห็นว่าการนิเทศรูปแบบดังกล่าวจะช่วยพัฒนาตนเองได้ และช่วยลดความเครียด ความกังวลของตนได้ ส่วนนักศึกษา 2 คนขอให้นิเทศตามรูปแบบการนิเทศที่กำหนดไว้ในประกาศ เนื่องจากนักศึกษามีความเห็นว่าไม่รู้สึกกังวลกับการฝึกสอนครั้งนี้ และคิดว่าสามารถจัดการชั้นเรียนได้ตามที่ได้รับการเรียนรู้ อบรมและแนะนำเพื่อเตรียมความพร้อมจากรายวิชาต่าง ๆ ที่เรียนผ่านมาแล้ว ขั้นที่ 3 นำแนวทางที่ได้ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาไทย ด้านการนิเทศครูวิชาภาษาไทย ด้านการวัดและประเมินผลวิชาภาษาไทย ขั้นที่ 4 ร่วมกันหาแนวทางการแก้ปัญหา โดยการประชุม วางแผน ออกแบบร่วมกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาฝึกสอน ขั้นตอนนี้อาจารย์นิเทศก์ให้

ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ด้านข้อมูล (Data triangulation) โดยการสุ่มสัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากต่างโรงเรียนกัน จำนวน 35 คน ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) คือ ใช้ทั้งการสัมภาษณ์และการสังเกตร่วมกัน ด้านผู้วิจัย (Investigator triangulation) โดยการให้อาจารย์นิเทศก์ในฐานะผู้วิจัยแต่ละท่านเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้สังเกตสลับกันไป เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูล

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาการนิเทศแบบผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทย บทความนี้นำเสนอผลการศึกษา แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) รูปแบบการนิเทศแบบผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนา 2) ผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทย และ 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบการนิเทศแบบผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนา

รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก ขั้นตอนแรกเริ่มและดำเนินการตามแนวคิดสุนทรียสนทนา พร้อมกับขั้นตอนการนิเทศแบบกัลยาณมิตร ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับการนิเทศแบบกัลยาณมิตรนำเสนอรายละเอียดในตอนที่ 2 โดยรายละเอียดในตอนที่ 1 เป็นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประชุมด้วยแนวคิดสุนทรียสนทนา ดังนี้

การนิเทศนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ประจำปีการศึกษา 2566 มีการประชุมตกลงกันเบื้องต้นคือการใช้สุนทรียสนทนาเป็นแนวคิดหลักในการประชุมระหว่างอาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาฝึกสอน การใช้แนวคิดสุนทรียสนทนาในการประชุมในช่วงแรกนักศึกษายังไม่คุ้นเคยกับการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากนัก จึงประชุมหาแนวทางการแก้ปัญหาร่วมกันว่าควรเริ่มจากการช่วยกันคิดประโยคที่จะทำให้เกิดการสนทนาตามแนวคิดดังกล่าว โดยเน้นที่พฤติกรรมของนักศึกษาเป็นหลัก สรุปเป็นวิธีการและประโยค[6]ที่จะทำให้เกิดสุนทรียสนทนาได้ดังนี้

1. การฟังอย่างละเอียด (Deep Listening) วิธีการ คือ 1) ตั้งใจฟัง ไม่ทำงานอื่นขณะฟัง 2) เตรียมอุปกรณ์สำหรับจดบันทึกสิ่งที่ฟัง ทั้งสมุดจดบันทึก ปากกาหรือดินสอ โดยเฉพาะปากกาที่ใช้เน้นข้อความสำหรับทำเครื่องหมายที่ข้อความสำคัญ 3) บันทึกสรุปประเด็นสำคัญทุกครั้ง โดยทำเป็นกรอบบันทึกให้ชัดเจนในสมุดจด

นักศึกษาเลือกวิธีการที่เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้ฝึกปฏิบัติ การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (active learning) โดยพิจารณาวิธีการสอนที่ตนเองสนใจและถนัด ขั้นที่ 5 ดำเนินการ รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสังเกต การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องรายบุคคล และการประชุมกลุ่มย่อย

[6] ประโยคที่นำเสนอไว้ในบทความนี้เป็นตัวอย่างประโยคที่เกิดจากการคิดร่วมกันของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาฝึกประสบการณ์ฯ เพื่อเป็นประโยคช่วยเน้นย้ำให้ทุกคนพยายามสนทนาด้วยแนวคิดสุนทรียสนทนา

บันทึก หากฟังไม่ทันหรือมีข้อสงสัยหรือไม่แน่ใจเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ขณะฟัง อาจใช้คำถามดังต่อไปนี้ “ขออนุญาตครับ/ค่ะอาจารย์ ขอความกรุณาอาจารย์พูด/อธิบายอีกครั้งได้ไหมครับ/ค่ะ” “ขออนุญาตสอบถามว่า...”“ผม/ดิฉันไม่แน่ใจว่าเข้าใจถูกต้องหรือไม่ว่า...” บทบาทของอาจารย์นิเทศก์ในขั้นนี้คือ ให้รายละเอียดที่ชัดเจน ไม่รีบร้อน ใช้ภาษากึ่งทางการและพูดแบบอธิบายความ

2. การไตร่ตรองความคิด (Reflection) วิธีการ คือ ผู้ร่วมประชุมทบทวนประเด็นและย้อนถามทบทวนความเข้าใจของตน อาจใช้ประโยคดังนี้ “ขออนุญาตครับ/ค่ะอาจารย์ ตามความเข้าใจของผม/ดิฉันคือ... ไม่แน่ใจว่าเข้าใจถูกต้องหรือไม่ครับ/ค่ะ” บทบาทของอาจารย์นิเทศก์คือ รับฟัง สังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาว่าเข้าใจมากน้อยเพียงใด หากนักศึกษาถามเพิ่มเติมหรือถามย้ำประเด็น อาจารย์นิเทศก์ให้ข้อมูลอีกครั้ง ไม่ตำหนินักศึกษาเพื่อให้นักศึกษามีความมั่นใจและกล้าซักถามมากขึ้น

3. การนำเสนอความคิด (Advocacy) วิธีการ คือ ผู้ร่วมประชุมพยายามตั้งประเด็นต่อยอดความคิดจากการสนทนา โดยต้องเป็นประเด็นที่ช่วยให้นักศึกษามีแนวทางการทำงานต่อไปอย่างชัดเจน อาจใช้ประโยคดังนี้ “ขออนุญาตครับ/ค่ะอาจารย์ หากผม/ดิฉันต้องการ... สิ่งที่ผม/ดิฉันต้องเริ่มทำเป็นลำดับแรกคือ... อาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางนี้อย่างไรบ้างครับ/ค่ะ” บทบาทของอาจารย์นิเทศก์คือ พูดเสริมแรงให้นักศึกษากล้าและมั่นใจแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ อาจพูดว่า “นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ได้นะครับ เราจะได้มีแนวทางพัฒนาเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน และที่ผ่านมานักศึกษาแสดงความคิดเห็นได้น่าสนใจมาก ๆ ความคิดเห็นของนักศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการฝึกสอนของนักศึกษาได้อย่างดีทีเดียว”

จากที่มีการประชุมระหว่างอาจารย์นิเทศก์กับนักศึกษาฝึกสอนทั้งรูปแบบประชุมออนไลน์และประชุมแบบนัดประชุมกันตามสถานที่ต่าง ๆ รวม 11 ครั้ง และใช้แนวคิดสุนทรียสนทนาทุกครั้งที่มีการประชุม ข้อสรุปจากการบันทึกการสังเกตของอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาเป็นผู้สังเกตด้วยตนเองคือ เป็นการประชุมที่ใช้เวลาน้อยแต่สามารถทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์กับการพัฒนาตัวนักศึกษาได้อย่างชัดเจน นักศึกษากล้าแสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมกันหาแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือเป็นการประชุมที่สื่อสารกันด้วยความสุภาพ จริงใจ แสดงความคิดเชิงบวก ไม่มีการใช้คำหยาบ ไม่มีการเสียดสีประชดประชัน ไม่อ้อมค้อม เป็นต้น

ตอนที่ 2 ผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทย

การนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาไทย ประจำปีการศึกษา 2566 สามารถสรุปเป็นรูปแบบการนิเทศแบ่งเป็น 2 ช่วง รวม 6 ขั้นตอน ดังนี้

ช่วงที่ 1 ก่อนนักศึกษาฝึกประสบการณ์สอนที่โรงเรียน

การนิเทศช่วงแรกคือ ช่วงก่อนที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนจริง คือช่วงก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1/2566 การนิเทศช่วงแรกนำแนวคิดการประเมินแบบกัลยาณมิตรขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาเป็นแนวทางใน

การดำเนินการ ขั้นตอนที่ 1 คือ การส่งเสริมและพัฒนาให้ทุกคนมีเจตคติที่ดีต่อการประเมินและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการประเมินเพื่อเรียนรู้และพัฒนา และการประเมินแบบกัลยาณมิตรขั้นตอนที่ 2 คือ การสร้างศรัทธาต่อผู้ประเมินให้มีความเป็นกลาง เป็นกัลยาณมิตรต่อสถานศึกษาและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นรวบรวมรายละเอียด ปรับตัวและเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นตอนแรกเริ่มจากการนัดหมายนักศึกษาฝึกสอนมาพบกับอาจารย์นิเทศก์เพื่อแจ้งช่องทางการติดต่อแล้วจึงรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ คือ รายละเอียดเกี่ยวกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (รหัสนักศึกษา ชื่อนามสกุลที่ถูกต้อง เบอร์โทรติดต่อ) รายละเอียดเกี่ยวกับโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์ฯ (ชื่อโรงเรียน ชื่ออาจารย์พี่เลี้ยง เบอร์โทรติดต่ออาจารย์พี่เลี้ยง ระดับชั้นที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้รับผิดชอบสอน)

หลังจากรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ แล้วอาจารย์นิเทศก์ให้เวลานักศึกษาฝึกสอนได้แสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการฝึกสอนที่กำลังจะเกิดขึ้น ความกังวลหรือความคาดหวังต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องต่าง ๆ ที่นักศึกษาต้องการชี้แจงให้อาจารย์นิเทศก์ทราบเบื้องต้นและจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตัวนักศึกษาเองเพื่อที่อาจารย์นิเทศก์จะได้รับรู้ เข้าใจความเครียด ความกังวล จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาในตัวนักศึกษาเป็นรายบุคคล เมื่อนักศึกษาให้ข้อมูลต่าง ๆ ครบถ้วนแล้วอาจารย์นิเทศก์ให้ข้อมูลย้อนกลับว่าประเด็นใดที่อาจารย์นิเทศก์สามารถช่วยเหลือได้ ประเด็นใดที่ไม่สามารถแก้ไขได้เพราะเป็นเรื่องของระเบียบที่กำหนดไว้แล้วไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้พร้อมทั้งเสนอแนวทาง วิธีการจัดการปฏิบัติตนให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติได้ตามระเบียบหรือข้อกำหนดต่าง ๆ

เมื่อนักศึกษาทราบรายละเอียดเบื้องต้นแล้วจึงชี้แจงเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมิน และทำข้อตกลงร่วมกันว่าจากเกณฑ์การประเมินที่มีประกาศออกมานั้น นักศึกษาควรปฏิบัติตนอย่างไรเพื่อให้ผ่านตามเกณฑ์การประเมิน โดยเฉพาะเรื่องของ “บทบาทความเป็นครู” รวมทั้งข้อตกลงเรื่องการนิเทศ ว่านักศึกษาควรปฏิบัติอย่างไรเมื่ออาจารย์นิเทศก์ไปพบที่โรงเรียนและจะมีการนิเทศบ่อยครั้ง การไปพบช่วงแรกจะยังไม่มีคะแนน จะเริ่มมีคะแนนเมื่อนักศึกษาพร้อม และให้นักศึกษากำหนดคร่าว ๆ ว่าจะให้อาจารย์นิเทศก์เริ่มให้คะแนนช่วงใด แต่ต้องไม่ขัดกับหลักการที่กำหนดไว้ในระเบียบการประเมินการฝึกสอน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นนิเทศเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และทักษะการสอนวิชาภาษาไทย

ขั้นพัฒนาองค์ความรู้ของนักศึกษาซึ่งผ่านการเรียนรู้เนื้อหาวิชาภาษาไทยที่จำเป็นต้องนำมาใช้สอนในชั้นเรียนครอบคลุมทุกเนื้อหาแล้วตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย หากแต่เป็นการเรียนรู้เนื้อหาโดยรวมซึ่งนักศึกษาต้องนำความรู้ที่เรียนมาปรับใช้ในการสอนในระดับชั้นที่ตนเองได้รับมอบหมายเมื่อต้องปฏิบัติการสอนจริงในชั้นเรียนซึ่งจะมีรายละเอียดเพิ่มเติมจากที่นักศึกษาได้เรียนรู้มาตลอดระเวลา 3 ปีในหลักสูตรฯ

ขั้นตอนนี้จึงเน้นทบทวนเนื้อหาวิชาภาษาไทยในระดับชั้นที่นักศึกษารับผิดชอบสอนเพื่อให้นักศึกษาฝึกสอนรู้เรื่องที่สอนให้กระจ่าง โดยหาความรู้ให้มาก หมั่นทบทวนเนื้อหาอย่างสม่ำเสมอ เช่น จากตำรา จากหนังสือเรียน หรือจากหนังสืออุเทศภาษาไทย ชุด บรรทัดฐานภาษาไทย ของสถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการ

และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก และนักศึกษาฝึกสอนต้องศึกษาตัวชี้วัดของแต่ละสาระการเรียนรู้ในชั้นปีที่รับผิดชอบสอนให้ชัดเจนเพื่อจะได้เลือกระดับความยากง่าย ความซับซ้อนของเนื้อหาและขอบเขตเนื้อหาตรงกับระดับชั้นที่สอน อีกทั้งอาจารย์นิเทศก์ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการสืบค้น การตรวจสอบความรู้ทางภาษาไทย แนะนำช่องทางการสืบค้นและเตรียมตัวสอนเนื้อหาวิชาภาษาไทย ทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ของสำนักงานราชบัณฑิตสภา นอกจากนี้ยังมีเว็บไซต์ของบุคคลทั่วไปที่เปิดเป็นช่องทางสาธารณะเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางภาษาไทยแก่ผู้ที่สนใจทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่จะนำเสนอในรูปแบบ infographic ที่น่าสนใจและอาจารย์นิเทศก์พิจารณาแล้วว่าเว็บไซต์ดังกล่าวให้ข้อมูลถูกต้อง

ช่วงที่ 2 ขณะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียน

การนิเทศช่วงที่ 2 คือช่วงที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียน เป็นขั้นต่อเนื่องจากช่วงที่ 1 แบ่งการดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 3-6 โดยขั้นตอนที่ 3-4 นำแนวคิดการประเมินแบบกัลยาณมิตรขั้นตอนที่ 3 มาเป็นแนวในการดำเนินการ คือเพียรประเมินอย่างกัลยาณมิตร ศึกษาเป็นรายกรณี ประเมินตามสภาพจริงอย่างสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย โดยใช้แนวปฏิบัติการประเมินแบบผสมผสาน (mixed methods approaches) และขั้นที่ 5 นำแนวคิดการประเมินแบบกัลยาณมิตรขั้นตอนที่ 4 มาเป็นแนวในการดำเนินการ คือ ชี้ทิศทางและเสริมแรงพัฒนา ขั้นตอนนี้ นำแนวคิดการประเมินแบบกัลยาณมิตร มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นนิเทศบ่อยครั้ง

ระยะเวลาในการดำเนินการขั้นตอนที่ 3 คือ ควรดำเนินการภายใน 1 เดือนแรก ตั้งแต่ก่อนเปิดภาคเรียนจนถึงช่วงเปิดภาคเรียนที่ 1 ของแต่ละโรงเรียน การไปโรงเรียนครั้งที่ 1 เป็นวันที่นักศึกษาเดินทางไปที่โรงเรียนวันแรก โดยอาจารย์นิเทศก์พานักศึกษาไปพบผู้บริหารสถานศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งในทางปฏิบัติอาจารย์นิเทศก์ดูแลนักศึกษาหลายคน ควรเลือกว่าวันแรกควรไปที่โรงเรียนใดก่อน พิจารณาจากข้อมูลของโรงเรียน เช่น เป็นโรงเรียนที่มีผู้บริหารคนใหม่ หรือนักศึกษามีปัญหาบางประการที่อาจารย์นิเทศก์ต้องเข้าไปชี้แจงให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบด้วยตนเอง หลังจากนั้นจึงจะทยอยไปพบผู้บริหารโรงเรียนอื่น ๆ ให้ครบตามจำนวนนักศึกษาที่อยู่ในการดูแลให้เร็วที่สุด ขั้นตอนการพบผู้บริหารสถานศึกษาและครูพี่เลี้ยง ในครั้งแรกมีวิธีการปฏิบัติดังนี้คือ 1) อาจารย์นิเทศก์แนะนำตนเอง และให้นักศึกษาแนะนำตนเอง 2) ชี้แจงบทบาทของนักศึกษาและการประเมินนักศึกษา 3) ชี้แจงวิธีการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ พร้อมทั้งขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงว่าจะเข้ามาพบนักศึกษาบ่อยครั้ง

หลังจากนั้นอาจารย์นิเทศก์ไปพบนักศึกษาบ่อยครั้งภายใน 1 เดือนแรก แต่การพบกันครั้งแรก ๆ เพื่อสร้างความคุ้นเคย อาจดูการสอนของนักศึกษาไม่เต็มเวลาบ้าง หรือดูเต็มเวลาคือ ครบกระบวนการตั้งแต่ที่นักศึกษาฝึกสอนเริ่มเข้าห้องเรียนจนจบเวลาเรียน หรือไปพบช่วงเวลาอื่น ๆ ที่นักศึกษาไม่ได้เข้าสอน เช่น ช่วงที่

นักศึกษานั่งที่ห้องพักครู ช่วงเช้าที่ช่วยคุมแถวหน้าเสาธง หรือช่วยยืนตามจุดต่าง ๆ บริเวณโรงเรียนก่อนเวลาเข้าแถวเคารพธงชาติ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นทบทวนข้อตกลงและความรู้ ทักษะทางภาษาไทย

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการทบทวนข้อตกลงตามขั้นตอนที่ 1 และทบทวนความรู้ ทักษะทางภาษาไทย ตามขั้นตอนที่ 2 โดยขั้นตอนนี้อาจารย์นิเทศก์อาจใช้การประชุมออนไลน์เพื่อความสะดวกในการทบทวนประแด็นต่าง ๆ และให้นักศึกษาเป็นผู้เลือกรูปแบบการทบทวนว่าต้องการทบทวนพร้อมเพื่อน ๆ หรือทบทวนเป็นรายบุคคลเพื่อลดความกังวลของนักศึกษา หากพบว่านักศึกษายังไม่แม่นยำ หรือไม่ชัดเจนเรื่องใด อาจารย์นิเทศก์เป็นผู้ช่วยเหลือให้ข้อมูลเพิ่มเติม แก้ไขความเข้าใจผิดต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทบทวนอีกครั้ง ขั้นตอนนี้ควรให้นักศึกษาฝึกสอนกำหนดคร่าว ๆ ว่าจะให้เริ่มมีการนิเทศโดยประเมินผลแบบมีคะแนนได้ช่วงใด เพื่อที่อาจารย์นิเทศก์จะได้เลือกวันประเมินนักศึกษาฝึกสอนเต็มรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นประเมินตามสภาพจริง ติดตามเพื่อย้ำบทบาทและเสริมแรง

ขั้นตอนที่ 5 เป็นการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนโดยการประเมินตามจริง พร้อมทั้งสะท้อนผลการประเมินว่ามีจุดเด่น ข้อควรพัฒนาด้านใด อย่างไร หากนักศึกษายังคงมีปัญหาต่าง ๆ อาจารย์นิเทศก์รับฟังปัญหาและหาทางออกร่วมกัน ขั้นตอนนี้อาจารย์นิเทศก์ควรย้ำบทบาทของการเป็นครูผู้สอนอีกครั้งรวมทั้งให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการชื่นชมพฤติกรรมด้านดีที่นักศึกษาฝึกสอนได้ปฏิบัติไปแล้วมาเอ่ยชมในการประชุมกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นสรุปผล สะท้อนกลับและพัฒนาอย่างต่อเนื่องร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 6 เป็นการสรุปผลการนิเทศนักศึกษาฝึกสอนซึ่งควรมีการสรุปเมื่อสิ้นภาคเรียนที่ 1 และสิ้นภาคเรียนที่ 2 การสรุปผลการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาฝึกสอนเน้นสะท้อนผลการประเมินว่ามีจุดเด่น ข้อควรพัฒนาด้านใด อย่างไร อาจารย์นิเทศก์ควรเริ่มพูดประเด็นพัฒนาการของนักศึกษาฝึกสอนว่าตลอดระยะเวลา 1 ภาคเรียนนักศึกษามีการพัฒนาตนเองด้านใดอย่างไรบ้าง แล้วจึงกล่าวถึงประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไข พร้อมแนวทางการพัฒนาตนเอง หากนักศึกษายังคงมีปัญหาต่าง ๆ อาจารย์นิเทศก์รับฟังปัญหาและหาทางออกร่วมกัน

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการนิเทศเชิงรุกผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทย ที่แบ่งเป็น 2 ช่วง รวม 6 ขั้นตอน โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์รายบุคคลและสนทนากลุ่มย่อยพบว่า รูปแบบการนิเทศดังกล่าวช่วยให้นักศึกษามีกำลังใจและตระหนักรู้ที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือมีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาตนเอง ทั้งด้านการวางตัวในสถานศึกษา การติดต่อประสานงานกับบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้อย่างเหมาะสม ดังรายละเอียดในตอนที่ 3

ตอนที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทโรงเรียน ธรรมชาติการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาภาษาไทยที่ผ่านมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ข้อสรุปว่า ด้านบริบทโรงเรียนคือ บางโรงเรียนขาดความพร้อมด้านเทคโนโลยี ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ ด้านการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยได้ข้อสรุปตรงกันทุกโรงเรียนคือ วิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่นักเรียนไม่ค่อยให้ความสนใจ เป็นวิชาที่น่าเบื่อ และนักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์การเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำถึงปานกลาง โดยเฉพาะนักเรียนมีทักษะการอ่านวิเคราะห์ ตีความเรื่องที่อ่านอยู่ระดับที่ไม่ผ่านเกณฑ์ อาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนประชุมร่วมกันและเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทยสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งเป็น 2 แนวทาง ดังนี้คือ

แนวทางที่ 1 การจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย

แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย เป็นแนวทางที่นักศึกษาฝึกสอนนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้กับผู้เรียน ทั้งความรู้และทักษะต่าง ๆ ทางภาษาไทยไม่ว่าจะเป็นทักษะการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน เนื้อหาหลักภาษาและการใช้ภาษา วรรณคดีวรรณกรรม ดังนี้

1. การผสมผสานสาระการเรียนรู้ คือการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทย นักศึกษาฝึกสอนจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานสาระการเรียนรู้ ไม่แบ่งสาระการเรียนรู้ออกจากกัน เนื่องจากธรรมชาติการเรียนรู้เนื้อหาและการพัฒนาทักษะทางภาษาไทยต่าง ๆ เป็นองค์ความรู้และทักษะที่มีความสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะเป็นการรสอนสาระการเรียนรู้ที่ 1-3 ร่วมกับสาระการเรียนรู้ที่ 4 หรือสาระการเรียนรู้ที่ 5 เช่น การพัฒนาทักษะการอ่านสรุปความจากการอ่านวรรณคดีวรรณกรรม การพัฒนาทักษะการเขียนให้ถูกต้องตามชนิดของคำหรือประโยค หรือแม้แต่การผสมผสานสาระการเรียนรู้ที่ 4 กับสาระการเรียนรู้ที่ 5 เช่น การศึกษาคำที่ใช้ตัวการันต์หรือคำยืมภาษาบาลี สันสกฤตที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องที่อ่าน

2. การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้นอกห้องเรียน คือ นักศึกษาฝึกสอนพยายามจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันหาคำตอบ ฝึกการสะท้อนความรู้ความคิดได้ด้วยตัวนักเรียนเอง และเน้นให้เกิดการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียนมากขึ้น แต่ยังต้องอยู่ภายในบริเวณโรงเรียน เนื่องจากเป็นนักศึกษาฝึกสอน ยังไม่ควรนำนักศึกษาออกนอกบริเวณสถานศึกษา มี 2 ลักษณะ คือ 1) สถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ มีข้อมูลที่เอื้อกับการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ บริเวณที่มีแผ่นป้ายช่วยให้เกิดการเรียนรู้เนื้อหาหรือทักษะต่าง ๆ 2) สถานที่ที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เคร่งเครียดเกินไป เช่น สนามหญ้า ใต้ร่มไม้บริเวณโรงเรียน เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอน

3. การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และสื่อการสอน เนื่องจากโรงเรียนที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์ส่วนหนึ่งเป็นโรงเรียนที่ขาดความพร้อมด้านเทคโนโลยี หรือแม้แต่โรงเรียนที่มีความพร้อมทางเทคโนโลยีต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนพบว่าการใช้สื่อการสอนที่เป็นสื่อเทคโนโลยี เช่นการนำเสนอความรู้ผ่านโปรแกรมไมโครซอฟท์พาวเวอร์พอยท์ยังไม่สามารถทำให้นักเรียนส่วนใหญ่สนใจเนื้อหาวิชาภาษาไทยได้เท่าที่ควร จึงเสนอ

แนวทางร่วมกันว่าควรจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงบทบาทสมมติ การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง เช่น การฟังการสนทนาของบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อฝึกการสรุปความจากการฟัง การฝึกพูดคุยสนทนากับผู้ปกครองหรือบุคคลในชุมชนเพื่อหาข้อมูลมาเขียนรายงาน การฝึกอ่านข้อความจากแผ่นป้ายที่มีอยู่จริงในชุมชน ในสถานที่ต่าง ๆ ใกล้ตัวนักเรียน การเขียนข้อความต่าง ๆ เพื่อนำไปจัดแสดงในสถานที่ต่าง ๆ การเรียนรู้ผ่านโครงงานที่บูรณาการกับชุมชน มีการเชิญปราชญ์ชุมชนมาร่วมเป็นวิทยากร ฝึกเขียนอธิบายความตามขั้นตอนการเรียนรู้ผ่านโครงงานที่บูรณาการกับชุมชน และการใช้สื่อการสอนทำมือ[7] ที่ช่วยให้นักเรียนสนใจมากขึ้นเพราะนักเรียนจับต้องได้ นักเรียนได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติพร้อมกับสื่อได้ง่าย

4. การประเมินเพื่อเพื่อการเรียนรู้ (assessment for learning : AfL) คือ การประเมินกระบวนการและวิธีการเรียนของผู้เรียน โดยการรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ตามสภาพจริงเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับและให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอด (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561: 9-10) เริ่มจากการให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียนก่อนที่จะเริ่มการเรียนการสอน คือ จุดประสงค์ วิธีการ กระบวนการ แหล่งเรียนรู้ ภาระงาน โดยเฉพาะวิธีการวัดและเกณฑ์การประเมินเพื่อให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้และแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างชัดเจน นักศึกษาฝึกสอนเน้นให้นักเรียนได้ประเมินตนเองระหว่างการจัดการเรียนรู้ ให้นักเรียนศึกษารายการประเมินก่อนเรียนรู้ หรือลงมือปฏิบัติเพื่อทราบทิศทางการเรียนรู้และสามารถปฏิบัติได้ตามความคาดหวัง เหมาะสมกับช่วงวัยและบริบทสังคม

แนวทางที่ 2 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านวิเคราะห์ ตีความเรื่องที่อ่าน

เนื่องจากข้อมูลเบื้องต้นที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ในโรงเรียนพบปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนที่สำคัญอันดับแรกคือการอ่านวิเคราะห์ ตีความเรื่องที่อ่าน นักศึกษาฝึกสอนจึงศึกษาปัญหาดังกล่าว โดยการสัมภาษณ์แลการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนพบว่าเกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ นักเรียนไม่เข้าใจคำศัพท์บางคำ และนักเรียนขาดสมาธิ ไม่เห็นความสำคัญของการเรียนวิชาภาษาไทย เมื่อพิจารณาแนวทางการจัดการเรียนการสอนพบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่นักศึกษาฝึกสอนออกแบบไว้ในแผนการสอนเอื้อต่อการพัฒนาทักษะการอ่านวิเคราะห์ ตีความเรื่องที่อ่านอยู่แล้ว ประกอบกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนแนวทางที่ 1 ดังที่กล่าวมาข้างต้นมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสนใจและเห็นความสำคัญของการเรียนวิชาภาษาไทยเพิ่มขึ้น จึงออกแบบการแก้ปัญหาเฉพาะประเด็นนักเรียนไม่เข้าใจคำศัพท์เท่านั้น

อาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอนประชุมเพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาการไม่เข้าใจคำศัพท์ยากของนักเรียนร่วมกัน ได้ข้อสรุปคือ นักศึกษาฝึกสอนคัดเลือกคำศัพท์จากบัญชีคำพื้นฐานของระดับชั้นที่สอน ให้นักเรียนอ่านและฝึกเขียนทบทวนทุกครั้งก่อนเรียน ครั้งละ 5 คำ ใช้เวลาครั้งละ 5-7 นาที เริ่มจากเขียนคำศัพท์แต่ละครั้งแล้วนักเรียนเลือกคำที่ตนเองประทับใจหรือสนใจ 1 คำ นำไปแต่งเป็นประโยคอ่านให้เพื่อน ๆ ฟัง

[7] สื่อการสอนทำมือ หรือสื่อทำมือ เป็นสื่อการสอนประเภทวัสดุ ดังที่ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2554) แบ่งสื่อการสอนเป็น 3 ประเภท คือ วัสดุ (สิ่งสิ้นเปลือง) อุปกรณ์ (เครื่องมือที่ไม่ผุพังได้ง่าย) และวิธีการ (กิจกรรม ละคร เกม การทดลอง ฯลฯ)

จากการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 14 คน พบว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทั้ง 14 คน คิดเป็นร้อยละ 100 สามารถใช้แนวทางการการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษามั่นใจ ไม่วิตกกังวลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะจากการสัมภาษณ์สอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โรงเรียนละ 5 คน รวม 35 คน เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแสดงให้เห็นว่า แนวทางดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้วิชาภาษาไทยอย่างมีความสุข และเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ทักษะความรู้ต่าง ๆ ในรายวิชาภาษาไทย

การอภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยใช้แนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาแสดงให้เห็นรูปแบบการนิเทศที่ช่วยให้การนิเทศมีประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นประโยชน์ในด้านที่เป็นแนวทางการนิเทศหรือการกำกับดูแลต่าง ๆ และแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย

รูปแบบการนิเทศในการศึกษาครั้งนี้ใช้การกำกับติดตามโดยการประชุมออนไลน์ร่วมกับการประชุมแบบนัดพบในสถานที่จริง แสดงให้เห็นว่าการประชุมออนไลน์ในการกำกับติดตามสามารถนำมาใช้ร่วมกับการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพในบางกรณี ดังที่ Liu, Miller, Dickmann and Monday (2018) ศึกษาเรื่อง Virtual Supervision of Student Teachers as a Catalyst of Change for Educational Equity in Rural Areas เป็นการวิจัยที่ดำเนินการในมหาวิทยาลัยชานเมือง โปรแกรมการศึกษาครูในมหาวิทยาลัยของรัฐในมิดเวสต์ ที่รับนักศึกษาจากทั่วทั้งรัฐและมุ่งมั่นในการเตรียมครูในอนาคตให้สอนเรื่องความหลากหลาย ระบุว่า สำหรับพื้นที่ห่างไกล สามารถใช้การประชุมออนไลน์ช่วยทำให้เกิดการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้รูปแบบการนิเทศที่ใช้แนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาสำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิชาภาษาไทย ที่แบ่งเป็น 2 ช่วง รวม 6 ขั้นตอนเป็นการแสดงให้เห็นว่าการสร้างความไว้วางใจกัน การทำให้เกิดความร่วมมือกันในกระบวนการนิเทศส่งผลให้นักศึกษาฝึกสอนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นและสามารถฝึกสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะไม่มีความเครียดหรือความกังวลมากเกินไป ดังการศึกษาของ Liu, Miller, Dickmann and Monday (2018) ที่ศึกษาการเตรียมครูในอนาคตให้สอนเรื่องความหลากหลาย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการกำกับ ดูแล ติดตามการสอนของครูควรทำให้เกิดความไว้วางใจ และดังที่ Lombardi (2001) ศึกษาเรื่อง Supervision of student teachers: emerging models and innovative approaches in the USA ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ การให้ความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยที่ส่งนักศึกษาไปฝึกประสบการณ์โดยเฉพาะอาจารย์นิเทศก์ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ กับนักศึกษาครู และหน่วยงานที่ดูแลโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์

คุณลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งที่ช่วยให้การนิเทศครั้งนี้มีประสิทธิภาพมากคือ การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างอาจารย์นิเทศก์และนักศึกษาฝึกสอน ดังที่ Melser (2004) ศึกษาเรื่อง The Shared

Supervision of Student Teachers: Leadership, Listening, and Lessons Learned พบว่าการกำกับดูแลร่วมกันของนักศึกษาครูในโรงเรียนพัฒนาวิชาชีพส่งผลดีต่อห้องเรียน ครูที่เข้าร่วมโครงการผ่านการเสริมแรงโดยให้ครูสามารถทำหน้าที่กำกับดูแลได้มากขึ้น ทำให้รู้สึกว่ามีความรับผิดชอบต่อการให้บริการมากขึ้น

การรับฟังความคิดเห็นข้างต้นยังหมายรวมถึงการเปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกสอนได้พูดคุย การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งอยู่ในกระบวนการนิเทศแบบกัลยาณมิตรนับเป็นอีกส่วนสำคัญในการนิเทศให้นักศึกษามีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน ดังการศึกษาของ Al-Mekhlafi and Naji (2013) ที่ศึกษาเรื่อง Supervisors' practices in improving student teachers' grammar teaching strategies during practicum: a comparison of student teachers' and supervisors' views เป็นตรวจสอบการรับรู้และมุมมองของนักศึกษาครูและหัวหน้างานเกี่ยวกับบทบาทของผู้บังคับบัญชาฝึกหัดในการเตรียมนักศึกษาครูที่สอนไวยากรณ์ในระหว่างฝึกปฏิบัติที่โรงเรียน การศึกษานี้มีประเด็นที่น่าสนใจประเด็นหนึ่งคือทำให้เห็นความคิดของนักศึกษาฝึกสอนที่ต้องการให้ผู้ดูแลช่วยให้เขาเกิดความเชื่อมั่น สนใจ ตั้งใจฟังและปลูกฝังทัศนคติในการสอนให้แก่พวกเขา และบทความเรื่อง Practitioners’ experiences of student supervision in the bachelor of social work degree ของ Carelse and Poggenpoel (2016) ซึ่งเป็นการสำรวจและอธิบายความท้าทายของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาสังคมสงเคราะห์ (BSW) ฝึกประสบการณ์ในชั้นปีที่ 3 ประเด็นหนึ่งที่กล่าวถึงในบทความนี้คือ การที่ผู้นิเทศให้การดูแล ให้คำแนะนำ ให้ข้อมูลแก่นักศึกษาเพื่อที่นักศึกษาจะได้เข้าใจมากขึ้น

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การนิเทศที่มีขั้นการสร้างความตระหนักรู้ในบทบาทของตนเองว่าเป็นครูเป็นสิ่งสำคัญที่ควรย้ำให้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อที่นักศึกษาจะได้มีความชัดเจนและมั่นใจในการฝึกสอนตลอดระยะเวลา 1 ปีการศึกษา ดังที่ Lindström, Löfström and Londén (2022) ศึกษาเรื่อง Supervising teachers’ orientations and conceptions about content and process in teaching practice ที่ดำเนินการในบริบทของการศึกษาของครูชาวฟินแลนด์ ในฟินแลนด์ จะต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเพื่อทำงานเป็นครูการศึกษาปฐมวัย และปริญญาโทสำหรับครูประจำวิชาหรือครูการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับเกรด 1-6 โดยสรุปของบทความมีประเด็นที่เป็นประโยชน์นำมาเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการนิเทศได้เป็นอย่างดีคือ ควรทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการนิเทศและการฝึกสอนของนักศึกษา รวมทั้งการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่นักศึกษาว่าตนเองมีบทบาท มีความรับผิดชอบในฐานะครูผู้สอน อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการประสานกับทางโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึกสอน โดยการย้ำเกี่ยวกับสถานภาพของนักศึกษาฝึกสอนและช่วยทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักศึกษากับบุคคลากรในโรงเรียน

ดังที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าหากนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในฐานะครูผู้สอนวิชาภาษาไทย “ชัดเจน” “มั่นใจ” “ไม่กังวล” ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้วิชาภาษาไทย อีกทั้งการศึกษาครั้งนี้ได้รับประโยชน์จากการศึกษา 2 ด้านหลัก ๆ คือ ประโยชน์ด้านการนิเทศ และประโยชน์ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

ประโยชน์ด้านการนิเทศ จากวัตถุประสงค์แรกเริ่มที่ต้องการช่วยเหลือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาภาษาไทย เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการศึกษาพบว่าสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ได้รับนอกเหนือจากที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้คือ กระบวนการที่ผสานแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาดังกล่าวมีส่วนช่วยเหลืออาจารย์นิเทศก์ด้วยเช่นกัน

ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับอาจารย์นิเทศก์ประการแรกคือ ช่วยให้อาจารย์นิเทศก์เข้าใจความคิด ปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาไทย ในขณะเดียวกันยังเป็นการสะท้อนกลับพฤติกรรมการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ว่ามีพฤติกรรมหรือท่าทีอย่างไรอย่างไรขณะนิเทศนักศึกษา และมีความคาดหวังเรื่องใดอยู่ในระดับใด ซึ่งประเด็นดังกล่าวนักศึกษาสามารถทำได้มากน้อยเพียงใด ทำให้อาจารย์นิเทศก์สามารถประเมินศักยภาพของนักศึกษาได้ตั้งแต่ช่วงแรก ส่งผลให้ไม่คาดคั้นหรือกดดันนักศึกษามากเกินไป แต่เป็นการทำความเข้าใจกัน ทำข้อตกลงร่วมกันว่าเกณฑ์ประเมินเป็นอย่างไร ประการที่ 2 คือ อาจารย์นิเทศก์มีข้อมูลหลักฐานการนิเทศเพื่อให้คะแนนนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ชัดเจน หลากหลายและตรงกับความจริงมากที่สุด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาทั้ง 2 ประการนี้ส่งผลโดยตรงกับความเครียดหรือความกังวลของอาจารย์นิเทศก์ด้วยเช่นกัน การศึกษาครั้งนี้จึงมิเพียงลดความเครียดหรือความกังวลของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาไทยเท่านั้นหากแต่เป็นการช่วยลดความเครียดหรือความกังวลของอาจารย์นิเทศก์ได้ นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและอาจารย์พี่เลี้ยงพบว่า การศึกษาครั้งนี้ยังช่วยลดความเครียดหรือความกังวลของทุกท่านได้ด้วยเหตุผลเดียวกันกับอาจารย์นิเทศก์

ประโยชน์ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาไทยที่สอนโดยนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยเลือกวิธีการสอน การจัดการเรียนรู้ที่นักศึกษาสามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งเรื่องของการผสมผสานสาระการเรียนรู้ การเน้นกระบวนการกลุ่ม การสอนนอกห้องเรียน การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และสื่อการสอนทำมือ การประเมินเพื่อการเรียนรู้ และเทคนิคการสอนการพัฒนาทักษะการอ่านวิเคราะห์ ตีความเรื่อง

โดยสรุปการศึกษาครั้งนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นความสำเร็จในการจัดการนิเทศด้วยแนวคิดกัลยาณมิตรและสุนทรียสนทนาที่ใช้นิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาภาษาไทยแล้ว ยังจะเป็นแนวทางให้แก่ผู้สนใจนำรูปแบบที่ปรากฏในการศึกษาครั้งนี้หรือรายละเอียดบางประเด็นไปปรับใช้ในการนิเทศหรือการกำกับติดตามด้านอื่น ๆ รวมทั้งยังสามารถเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยหรือรายวิชาอื่น ๆ เพื่อลดภาวะความเครียดหรือความกังวลของนักศึกษาหรือนักเรียนที่ดูแลได้

ข้อเสนอแนะ

การนำผลการศึกษาไปปรับใช้ควรพิจารณาดังนี้

1. ควรทำความเข้าใจว่ารูปแบบการนิเทศที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เน้นที่การลดภาวะความเครียดความกังวลของนักศึกษาฝึกสอน

2. ข้อควรระวังคือ ต้องเริ่มที่ความสมัครใจและความเข้าใจอย่างแท้จริงที่จะเข้าร่วมรับการนิเทศรูปแบบดังกล่าว เพราะสำหรับนักศึกษาบางคนการนิเทศบ่อยครั้งอาจยิ่งเป็นการกดดันหรือเพิ่มความเครียดมากขึ้

3. อาจารย์นิเทศก์ควรพิจารณาเป็นรายกรณี ไม่จำเป็นต้องให้นักศึกษาใช้รูปแบบการนิเทศเดียวกันทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2554). **เอกสารการสอนชุดวิชา สื่อกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มนต์ชัย พินิจจิตรสมุทร. (2552). **Dialogue สุนทรียสนทนา: ศาสตร์แห่งการสร้างสรรค์ สติปัญญาร่วมกันของมนุษย์**. กรุงเทพฯ: โมโนธีม คอนซัลติ้ง.

รติกร เพมบริดจ์. (2561). **การพัฒนารูปแบบการสนทนาในคอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันตามแนวคิดสุนทรียสนทนาเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมเชิงนวัตกรรม สำหรับภาคีเครือข่ายสุขภาพ**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาภรณ์ ใจสุข. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศตามแนวคิดการชี้แนะร่วมด้วยแนวคิดกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบเรียนรู้ร่วมกันด้วยการสืบสอบ 4Ex2 สำหรับครูคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. **Journal for Social Sciences Research,** 11(2), 186-210.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2561). **พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ชุดการประเมิน การวิจัย และการประกันคุณภาพ ฉบับราชบัณฑิตยสภา**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

Al-Mekhlafi, M.A.A., and Naji, I.M. (2013). Supervisors' practices in improving student teachers' grammar teaching strategies during practicum: A comparison of student teachers' and supervisors' views. **Journal of Educational Research**, 2(1), 6–17.

Carelse, S., and Poggenpoel, L. (2016). Practitioners’ experiences of student supervision in the bachelor of social work degree. **The Social Work Practitioner-Researcher**, 28(3), 251–263.

Lindström, L., Löfström, E., and Londén, M. (2022). Supervising teachers’ orientations and onceptions about content and process in teaching practice. **Educational Studies,** Retrieved June 4, 2023, from https://doi.org/10.1080/03055698.2022.2028608.

Liu, K., Miller, R., Dickmann, E., and Monday, K. (2018). Virtual supervision of student teachers as a catalyst of change for educational equity in rural areas. **Journal of Formative Design in Learning**, 2, 8–19.

Lombardi, J. (2001). Supervision of student teachers: Emerging models and innovative approaches in the USA. **Teacher Development**, 5(3), 309-322.

Melser, N.A. (2004) The shared supervision of student teachers: Leadership, listening, and lessons learned. **The Professional Educator**, 26(2), 31-37.